

OBČINSKA UPRAVA

GLASILO „KMETSKE ŽUPANSKE ZVEZE“.

Izhaja vsakega 10. in 25. dne meseca, ter stane celoletno 6 kron, polletno pa 3 krone.

Dopise je pošiljati uredništvu »Občinska Uprava« v Ljubljani. — Rokopisi se ne vračajo.

Odgovorni urednik:

Dr. Vladislav Pegan.

Naročnino in oglase sprejema upravništvo »Občinske Uprave« v Ljubljani

Cena oglasom je za dvostopno petitno vrsto 20 vinarjev, večkratno inseriranje po dogovoru.

Davek na žganje droži, in druge žgane tekočine z alkoholovo vsebino.

(Piše F. K.)

(Dalje.)

Davku podvrženo izvrševanje, to se pravi kuhanje žganja (destilacija) se mora pri davčnem (finančnem) uradu napovedati 48 — oziroma 24 ur popred; — začne pa se izvrševanje:

a) pri pavšaliranih žgalnicah in sicer pri proizvajanju tvarine z močnato vsebino takrat, ko se tvarina, ki ima vreti, prenese v dotične posode; pri vseh drugih vrstah ostalih snovi pa, ko se sirovina (ponekod jo imenujejo „žonta“) — predene v žgalno pripravo;

b) pri žgalnicah, kjer se določa davek na podlagi resničnega izdelka, pa se ravna izvrševanje po tem, kolikor je v rabi raznih priprav, ki imajo proizvajati različne izdelke — raznih tvarin in snovi. —

Napoved se mora v drugem slučaju izvršiti tako, da se raztegne na vse poslovanje in izdelke, kolikor se izvrši tekom enega meseca.

Davčna plačilna obveznost temelji na tem, da se

a) strinja produktivni davek z davčnim postopanjem, to se pravi, da se obenem ko se izvrši napoved skupno z davkom pobira tudi naklada, ki se uradoma določi in izračuni;

b) pri konsumnem davku nastopi takrat ko preide že dovršen izdelek iz pod uradne kontrole (to je iz krajev, kjer se proizvajajo, ali med prevažanjem [transportom], iz čistilnic ali prostih skladišč) v prosti promet tuzemstva; — tako dolgo toraj, dokler se nahaja žganje itd. pod uradnim nadzorstvom, še ne nastopi plačilna obveznost, pač pa je žganje že podvrženo nakladi (— žganje se nahaja pod obvezo naklade). —

c) pri žganju, ki se uvažajo iz inozemstva se začena plačilna obveznost ravno tako ob enakem času, takrat namreč, ko preide v prosti promet krajev med državno mejo in sicer pod onimi pogoji, na katerih temelji carinska obveznost.

Kot čas prehodav prosti promet se vzame v slučaju b) takrat, ko se odpravi žganje iz proizvajalnih krajev (žgalnic) in odda v uporabo, ne da bi bilo treba navajati način uporabe. Vsako tako oddajo pa se mora popred naznaniti in tudi javiti, kam je namenjena.

Plačilna dolžnost (ne oziraje se na kaznjive posledice) pa temelji tudi na tem in se razteza tudi na ta slučaj, da nakazano oziroma izdano žganje ni dospelo tekom določenega časa na določen kraj, oziroma se ni tje kaj dostavilo.

Odprava žganja iz delavnic, žgalnic, prostih skladišč itd. izvrši se pa bodisi, da se plača konsumni davek — ali pa tudi ne. —

Davka prosta odprava (prosta oddaja) je le takrat mogoča, če je namenjeno žganje za kako prosto skladišče, za kako čistilnico, ki je obenem tudi prosto skladišče ali ima enake pravice s tem, dalje če se oddaja v kako zalogo, ki je bodisi uradna (državna) ali pa se nahaja pod uradnim nadzorstvom, konečno če se dovažajo naravnost na kak mejni carinski urad v svrhu izvoza. — Tu sem spada tudi prosta odprava za ta slučaj, če se izda v uporabo, ki je davka oproščena (bencin za obrtne motorje itd.) Zato pa je treba posebnega nakazila.

V vseh drugih slučajih pa se sme žganje oddati le potem, ko se je (obenem s prijavo) plačal davek v gotovini v višini, ki je določena za množino alkohola, kolikor se ga namerava oddati, ali pa če se je dovolila oddaja proti naknadnemu doplačilu. Imeti pa mora vsak oddajalec v rokah in na mestu oddaje boletu.

Davek na žganje.

Predno razpravljamo o tem, bodi tu omenjeno, da je vlada ravno pretekle dni predložila poslanski zbornici nov načrt zakona o davku na žganje, iz katerega naj bi se deloma uredile deželne finance. — Vlada upa, da se reši ta zakon še v tekočem zasedanju, toraj pred počitnicami — do 15. julija t. l. — Tukaj bomo navedli v prvi vrsti dosega veljavno mero davka na žganje in kasneje omenili še premembe, ki jih predlaga vlada v načrtu novega zakona.

Davek na žganje odmeri se vedno po stopinjah alkohola (hektoliterskih stopinjah, litrih čistega alkohola). — Proizvodni (= produktivni) davek znaša na hektolitersko stopinjo 90 h, konsumni davek pa se deli v dve vrsti: nižji davčni podstavek z 90 h — in višji z 1 K 10 h.

Po nižjem postavku konsumnega obdačenja sme se v vsakoletni obratni (proizvajalni) dobi, ki traja od 1. septembra do 31. avgusta, proizvajati le določeno množino alkohola; — ta množina se zove kontingent. — Do konec meseca avgusta t. l. (1908) znaša ta kontingent za celotno avstro-ogrsko carinsko ozemlje skup 1,878.000 hektolitrov (= en milijon osemstoosemisedemdeset tisoč).

Od te količine odpade na dežele, zastopane v državnem zboru (tostransko, avstrijsko državno polovico), 1.077.000 hl; — na dežele ogrske krone pa 853.000 hl. — Bosna in Hercegovina smeta proizvajati le 8000 hl.

Ta način kontingentiranja se je uvedel po nemškem vzorcu z glavnim namenom, obvarovati one žgalnice, ki so že ob času reforme obstale, zlasti pa kmečke žgalnice, pred posledicami vsled zvišanja davka na žganje, kar bi utegnilo zmanjšati konsum ob istočasnem zvišanju konkurence od strani žgalnic v velikem obsegu. Smatralo se je, da se bode cena žganja določala po višjih davščinah.

Razdelitev kontingenta na posamezne žgalnice izvrši se na podlagi cesarske naredbe z dne 19. julija 1900, drž. zak. 127, in z dne 16. julija 1904, drž. zak. 78; — pri tem se v prvi vrsti ozira osobito na kmetijske žgalnice.

Za razdelitev pa je potreben posebno natančen in seveda kompliciran obračun. Sicer pa naše domače žgalnice, ki se vodijo po večini v manjšem obsegu, nikoli ne prekoračijo določenega kontingenta.

Od žganja, ki se uvaža izinozemsstva, ravnatako od onega, ki se ga je hotelo protipostavno odtegniti davku, — pobirati se mora davke vedno po višjem postavku.

Nekterim gotovim manjšim žgalnicam dovoljuje se na podlagi določitve resničnega izdelka 15 odstotni popust.

Davek na droži naloži se v obliki doklade kot dodatek davku na žganje.

Dožene in določi se pri onih žgalnicah, ki obenem s proizvajanjem žganja spoje tudi pridobivanje droži, ob času, ko se izvrši napoved proizvajanja. — Znaša pa ta davek po 5 h od vsakega prijavljenega litra alkohola.

Pripomnimo še, da se povišani davčni podstavek po 1 K 10 h plačuje od vsega žganja, ki se ga nažge nad količino, določeno v kontingentu.

Naj omenimo pri tej priliki še enkrat že preje omenjeni novi načrt zakona v davku na žganje. — Namera vlade je, ta novi zakon s povišanim davkom uveljaviti že letošnje leto s prvim septembrom, — če se bodo seveda stranke zato zedinile v državnem zboru. — Načrt novega zakona določa, da se zviša proizvodni (produktivni) davek in sicer: sedanja nižja — podstavka od 90 h na 1 K 40 h, torej povešek za 50 h, — sedanja višja postavka pa od 1 K 10 h na 1 K 64 h, torej za 54 h.

Na ta način je dobila država novih dohodkov okrog 37 milijonov, od katerih bi odstopila okrog tri četrtine deželam.

Ravno naša Kranjska bi dobila na ta način precejšen del v izboljšanje svojih financ, torej posredno tudi naše občine.

Glavna določila glede davka na žganje ostanejo seveda bistveno nespremenjena, — predrugačijo se le številke glede višine davkov, način določanja pa ostane isti kot doslej. — V prihodnjem članku pojasnimo, kako se vporablja davek na žganje.

(Dalje prihodnjič.)

Izredno važna odločba upravnega sodišča.

S pravo besnostjo uvajajo okrajni šolski sveti na Štajerskem s pomočjo deželnega šolskega sveta in raznih zapeljanih krajnih šolskih svetov nemščino kot učni jezik na ljudskih šolah na slovenskem Štajerskem. Tako je tudi okrajni šolski svet mariborski dne 28. prosinca 1901 sklenil v petem razredu ljudske šole v Jarenini upeljati nemščino kot učni jezik. Nasproti temu sklepu se je uprla občina Jarenina. Pritožila se je najprvo na deželni šolski svet in dalje tudi na naučno ministerstvo, a brez uspeha. Deželni šolski svet štajerski, kakor tudi naučno ministerstvo sta potrdila sklep okrajnega šolskega sveta. Na to se je občina Jarenina po svojem zastopniku dr. Radoslavu Pipušu, odvetniku v Mariboru, pritožila na upravno sodišče. V svoji pritožbi je poudarjal predvsem, da šolska oblastva nimajo pravice poljubno upeljevati ta ali drugi učni jezik, ampak da so v tem oziru vezana na zakonita določila. Zakoni pa določujejo, da ni dopustno koga siliti k učenju drugega kakor maternega jezika, da pa je otrok, ki je po zakonu prisiljen obiskovati šolo, s tem tudi prisiljen učiti se drugega jezika, ako se v dotični šoli poučuje v drugem jeziku kakor v njegovi materiščini. Tudi činitelji, ki vzdržu-

jejo šolo, kakor občine in deželni odbori, imajo v tem oziru le izjaviti svoje mnenje, a tudi njihovo mnenje ni odločilno in ne more biti odločilno za sklepe šolskih oblastev glede učnega jezika na ljudskih šolah. Zakon tudi ne pozna več učnih jezikov.

O tej pritožbi je upravno sodišče razpravljalo dne 21. rožnika 1907. Pismena rzsodba izdala se je šele dne 16. velikega travna 1908 pod št. 5993 ex 1907. O pritožbi se je sklepalo v smislu § 8 ukaza vsega ministerstva od 22. velikega srpana 1907, št. 209 drž. zak. v posebnem za to sklicanem strokovnem senatu, da se zagotovi enotnost pravosodja. Rzsodba ima toraj tudi z a n a p r e j veljavo kot vodilo pri rzsodbah upravnega sodišča v enakih zadevah.

Rzsodba se glasi v bistvenem delu in v bistvenih razlogih tako-le:

Izpodbijano rzsodilo (naučnega ministerstva, s katerim so se potrdili sklepi deželnega in okrajnega šolskega sveta) se kot zakonito ne uteme-ljeno razveljavi.

Razlogi :

Državni šolski zakon od 14. vel. travna 1869, šte. 62 drž. zakona določuje v § 3. svojega prvotnega besedila: „Na vsaki šoli obsegaj pouk naslednje učne predmete: veronauk, jezik, računanje i. t. d. Obseg, v katerem naj se obravnajo učni predmeti, se ravna po stopnji, na kateri stoji vsaka šola z ozirom na število svojih učnih sil. Ravno od tega je odvisno tudi, ali se pouk razširi tudi na druge tukaj neimenovane učne predmete.“

Začetek tega zakonitega določila in zveza njegovih ukrepov uvršča „jezik“ samo med učne predmete občnih ljudskih šol in izraža na ta način dobesedno, da je tukaj o jeziku govor izključno le kot o učnem predmetu poleg drugih učnih predmetov, predpisanih za ljudske šole, da toraj tukaj „jezik“ ne pomeni nič drugega kakor jezikoslovje v smislu jezikovnega poročila. Šele § 6. navedenega zakona, katerega besedilo še ni predrugačeno, omenja „učni jezik“ in ukazuje: „O učnem jeziku in o pouku v drugem deželnem jeziku odločuje v mejah, določenih po zakonih, deželno šolsko oblastvo, zaslišavši tiste, ki vzdržujejo šolo.“ Vsebina tega zakonitega določila ne določuje samo pristojnosti, ampak obsega tudi materijelnopravne ukaze. To je čisto jasno glede pomnožitve učnih predmetov nasproti učnim predmetom, navedenim v § 3. tega zakona, ker se v tem zadnjem paragrafu ne dopušča drugi deželni jezik kot učni predmet. Isti pomen materijelnopravnega ukaza ima pa tudi določila o učnem jeziku, ker je o njem govor v določilu, ki je drugemu brezdvomno materijelnopravnemu določilu prirejeno in zvezano z veznikom „in“ in izraženo v eni sapi s tem določilom, toraj brez dvoma v istem smislu in ker v zakonu drugod nikjer ni ukaza o učnem jeziku. Materijelna vsebina pristojnosti, katero odkazuje § 6 omenjenega zakona

deželnemu šolskemu oblastvu, obsega določevanje „učnega jezika in poučevanje v drugem deželnem jeziku“.

Ker stavi zakon učnemu jeziku nasproti „poučevanje v drugem deželnem jeziku“, in ker se tiče določilo § 6. istega predmeta kakor § 3., to je ljudske šole (kot jednote), ne pa posameznih razredov ljudske šole, tedaj hoče zakon brez dvoma določiti, da je deželnemu šolskemu oblastvu pridržana pravica določiti (učni jezik) za vsako ljudsko šolo, toraj isti učni jezik za isto ljudsko šolo. Ostala vsebina § 6 izključuje tudi mnenje, da znači beseda „učni jezik“ (Unterrichtssprache) sama zase in tudi brez zveze z ostalim besedilom samo vrsto (genus), da toraj število učnih jezikov, dopustnih na isti ljudski šoli, ni določeno. V nasprotnem slučaju bi tudi ne bilo smelo biti govora o poučevanju v drugem deželnem jeziku, ampak o poučevanju v „drugih deželnih jezikih“. O drugem deželnem jeziku je jezikovno in logično pravilno mogoče le tedaj govoriti, ako je bil že govor o gotovem deželnem jeziku, namreč o deželnem jeziku, ki je že učni jezik, toraj le, če se misli na eden deželni jezik kot učni jezik in če se temu doda določilo glede drugega deželnega jezika.

Vsled tega sledi iz besed § 6 po njih lastnem pomenu in po njihovi zvezi, da ima deželno šolsko oblastvo odločevati o tem, kateri izmed deželnih jezikov ima na gotovi šoli biti učni jezik ter ali in kateri drugi deželni jezik se naj doda kot učni predmet tistim učnim predmetom, ki so kot minimum navedeni v § 3. šolskega zakona. Ker dopušča § 6. leg. cit. „drugi deželni jezik“ samo kot učni predmet na isti ljudski šoli, izključuje obenem, da bi se drugi jezik rabil v kakemkoli drugem oziru, kakor kot učni predmet, torej zlasti tudi njega rabo kot drugega učnega jezika.

Novela od 2. velikega travna 1883, št. 53 obč. drž. zak. materijalno ni predrugačila tega zakonitega določila zlasti tudi ne na ta način, ker je v § 3 besedo „jezik“ nadomestila z besedo „učni jezik“ in dodala besedo „posebno v drugem deželnem jeziku“, kajti razmerje med § 3 in § 6 je ostalo prej kakor slej isto, ker ima § 3 tudi v svoji novi obliki izključno le določila o učnih predmetih. V njem pomeni toraj beseda „učni jezik“ učni predmet, ne pa sredstvo sporazumevanja pri poučevanju. Nova oblika § 3 pa tudi nikdar ni nameravala materijalnega predrugačenja prvotnega § 3. Poročilo šolskega odseka o vladni predlogi in o poročilu gosposke zbornice, s katero so se predrugačila nekatera določila zakona od 14. velikega travna 1869, št. 62 drž. zak. (703 prilog k stenografičnim zapisnikom poslanske zbornice, IX. zasedanje 1883) pravi: „Pod besedo jezik se je že dozdej (§ 6) razumeval učni jezik, vendar je bolj pravilno, da se to izrečno reče“, dalje: „končna vrsta zadnjega odstavka hoče le nuditi priložnost k učenju drugega deželnega jezika.“

„Ta uspeh interpretacije je, kar je jako značilno, vzporeden z drugimi določili državnega šolskega zakona, kajti § 17. drž. šol. zak., katerega se novela iz leta 1883 ne tiče, dopušča pospeševanje nemškega jezikovnega pouka na nenemških meščanskih šolah, toraj tudi tam, kjer je nemščina kot učni predmet in toraj nudi učencem priložnost, naučiti se tega jezika, ne pa z upeljavo nemščine kot učnega jezika. — In vendar so v smislu tega zakona tudi meščanske šole le ljudske šole, ljudske šole višjega reda, kajti javna ljudska šola se deli 1. v občno ljudsko šolo, 2. v meščansko šolo. Tembolj se mora izključiti upeljavo vsakega drugega učnega jezika na ljudskih šolah nižje vrste poleg že obstoječega učnega jezika.

Tudi s smislom državnega šolskega zakona je ta uspeh interpretacije v soglasju. Državni šolski zakon daje ljudski šoli nalogo, deco npravstveno-versko vzgojiti, nje duševne zmožnosti razvijati in ji dati znanosti in spretnosti v tisti meri, kakor je določena v zakonu (§ 3.) To nalogo treba v zmislu § 7 leg. cit. na ta način rešiti, da se učno gradivo ljudske šole po mogočnosti na tista leta, katera mora otrok obiskovati šolo, tako razdeli, da odgovarja vsakemu teh let ena učna stopnja. Ljudska šola toraj ni agregat razredov, ampak urejena kot enota z nalogo, da deci učno gradivo podaja v teku šoloobvezne starosti nepretrgoma napredovaje tako, da je otrok sprejel vse učno gradivo, ko je dovršil svojo šolsko dolžnost. Če bi se določil poseben učni jezik za nižje razrede ljudske šole in drugi učni jezik za višje razrede, tedaj bi se grešilo na jedni strani proti enotnosti organizma, na drugi strani pa bi deci, katere materni jezik ni učni jezik višjih razredov, bilo onemogočeno doseči cilj ljudske šole. Na ta način bi se izjalovil namen ljudske šole. Ta uredba bi se protivila tudi ukazu členu 9. drž. temeljnega zakona od 21. decembra 1867. drž. zak., vsled katerega morajo biti javni učni zavodi urejeni tako, da dobi vsak narod potrebna sredstva za izobrazbo v svojem jeziku, a da ni prisiljen učiti se drugega deželne jezika.

Da ima zlasti materijelnopravno določilo § 3. drž. zak. ta pomen, se povdarja zlasti v poprej omenjenem poročilu šolskega odseka na strani 5, vrsta 5 z besedami: „Končna vrsta zadnjega odstavka (§ 3. drž. šol. zak. v obliki, določeni po zakonu od 2. velikega travna 1883, št. 53 drž. zak.) hoče učencem le nuditi priložnost, naučiti se drugega deželne jezika. V odseku se je stavil predlog, da se nemškemu jeziku že v zakonu pripisuje posebna važnost. Ali ta predlog z ozirom na določilo § 6 in na ravnopravnost vseh jezikov, zajamčene po državnem temeljnem zakonu, v odseku ni dobil večine“.

Novi zakon o davku na žganje.

Še ta mesec predloži osrednja vlada na Dunaju poslanski zbornici dva zakonska načrta tičoča se davka na žganje, ki sta pri vseh parlamentarnih strankah vzbudila mnogo zanimanja. Eni so oba načrta z veseljem pozdravili, drugi zlasti Poljaki se vsemu odločno upirajo.

Prvi načrt ima povsem nove določbe o davku na žganje, drugi pa nakazuje iz tega davka državne prispevke posameznim kronovinam. V naslednjem prinašamo bistveno vsebino obeh zakonskih načrtov z željo, da bi se čim preje oba načrta kot zakona sprejela, kajti potem bodo slovenske kronovine zlasti Kranjska vsaj nekoliko lažje prenašale svoja visoka bremena.

Žganjarina.

Skoraj vse dežele zaključujejo letne račune s primanjkljajem. Troški za dobrodelne zavode, zdravstvo, kulturna dela in šolstvo rastejo od leta do leta ter presegajo vedno v višji meri redne deželne dohodke. Pri vsaki priliki so poslanci opozarjali vlado na preteči polom, bankerot deželnih financ.

Letos od 7. do 12. sušca se je na Dunaju vršila enketa, v kateri so bili zastopani vsi deželni odbori. Ugibali so to in ono, kje bi dobili nove vire dohodkov. Nasvetovali so davek od premoga, plina, elektrike, reformo davka od dedščin, zvišanje direktnih davkov, osebne dohodnine itd. Končno se je večina izrekla za zvišanje davka od žganja. V smislu tega sklepa je sedaj vlada predložila načrt zakona, s katerim bi se s 1. septembrom 1908 zvišal davek od žganja za 50 h pri litru alkohola. Torej bi znašal zvišani davek 1 K 40 h od litra ali 140 K od hektolitra. Pripomnim, da iznaša državna žganjarina na Francoskem 211, na Angleškem 456, v Italiji 173, v Rusiji 400, v Belgiji 192, na Nizozemskem 242, na Švedskem 128, na Norveškem 204, v Severni Ameriki 230 kron od hektolitra, v Nemčiji približno toliko, kakor v Avstriji.

Po načrtu bi bilo letos od 1. sept. do konca leta obdačenih 280.000 hl, državni davek bi iznašal 39.2 milijona kron; ker pa odpade diskonto, računa vlada na okroglih 38 milijonov, s poznejšim obdačenjem 42 milijonov. Od te svote bi dežele dobile 15 milijonov, državi bi ostalo 27 milijonov ali tri milijone več „pro rata temporis“ v zadnjih letih.

Leta 1909 bi bilo obdačenih okroglo 920.000 hl žganja, davek bi iznašal okroglo 129.8 milijonov kron. Dežele bi dobile 46,364.550 kron, državi bi preostalo 83.4 milijonov. Ker je država zadnji dve leti dobila od žganja na leto povprek 73.95 milijonov, torej bi se zvišal državni dohodek pri žganju za 8.8 milijonov.

Finančni minister je naglašal in sedaj ponavlja utemeljuje načrt, da potrebuje za zvišanje plač častnikom in moštvu, za boljšo hrano vojakom in podpore revnim družinam rezervistov ob orožnih vajah,

skupaj najmanj 16 do 17 milijonov. Torej bi višji dohodek od žganja niti ne pokril večjih stroškov, ki jih bode morala država prevzeti.

Povprek se je doslej popilo žganja na leto 1.027.000 hl. Vsled višjega davka pade konsum žganja na 987.000 hl. Davka prosto bode žganje za napravo kisa (28.218 hl), žganje za prodajo čez državno mejo, za pripravo blaga, ki gre čez mejo, za motorje, čiščenje, gorivo, za vednostne namene itd. To je bistvo novega načrta.

Prispevki deželam.

Drugi načrt zakona določa državne prispevke posameznim deželam. Po zakonu z dne 8. julija 1901 št. 86 so dobivale dežele na leto od državne žganjarine 19.200.000 kron, in sicer največ Galicija 5 mil. 441.722 kron, Češka 3.611.098, Moravska 3.030.106, Štajerska 900.000, Koroška 579.993, Kranjska 868.858, Goriška 62.170, Istra 61.766 kron itd.

Ker bi po novem zakonu država od svojih dohodkov v znesku 129.800.000 K na leto do konca 1917 dovoljevala 46.364.560 mil., torej več 27.164.560 K, bi dobile več Češka 5.302.423 ali skupaj 8.913.821 kron, Galicija več 7.990.129 ali skupaj 13.431.851 kron, Moravska več 4.449.148 ali skupaj 7.479.254 K, Štajerska 900.000 + 921.177 = 1.821.177, Koroška 579.993 + 718.204 = 1.298.197 kron, Kranjska 868.858 + 452.181 = 1.321.039 K, Goriška 62.170 + 182.573 = 244.734 K, Istra 61.766 + 181.405 = 243.171 kron itd.

Poleg tega dobi vsaka dežela še iz dohodkov osebne dohodnine po ključu določen državni prispevek, in sicer vse skupaj 7.344.942 kron ali Kranjska 92.195, Štajerska 395.444, Koroška 96.570, Goriška 45.900, Istra 52.607 K itd.

Vsi državni prispevki deželam bi iz dohodkov žganjarine in osebne dohodnine iznašali 53.709.502 K. Za Kranjsko iznaša državni prispevek za bodoče leto 1.413.234 kron, za Štajersko 2.216.621, za Koroško 1.394.767, za Goriško 290.643, za Istro 295.778 kron itd.

Ker nimamo pri rokah deželnih proračunov, ne moremo natančno navesti svot, za koliko se zvišajo po vladnem načrtu državni prispevki posameznim deželam. Gotovo pa je, da n. pr. Kranjska ne dobi več niti 500.000 kron, ako tudi prištejemo 2,5%, za katera raste letni prispevek iz osebne dohodnine. S tem si pač ne bomo mogli pomagati na suho, ako ima dežela že sedaj okroglo milijon kron primanjkljaja na leto. Češka ima že do 20 milijonov primanjkljaja, dobi pa komaj polovico. Deželni očetje si bodo morali beliti lase, da napravijo red v dež. financah.

Vprašanja in odgovori.

344. Županstvo L.

Vprašanje: Vdova S. je 11 mesecev po moževi smrti porodila otroka. Nastane vprašanje: ali je ta otrok zakonski ali nezakonski?

Če je nezakonski, imamo staviti še drugo vprašanje, kam da je otrok pristojen? Ali v domačo občino vdove (kamor je bila vdova pristojna pred poroko) ali v občino pokojnega moža?

Odgovor:

Otrok, ki ga rodi vdova v 11 mesecu po moževi smrti, je smatrati nezakonskim.

Pristojnost otrokova se ravna po domovinski pravici matere ob času poroda. Kamor je spadala vdova ob času poroda tega nezakonskega otroka, tja je tudi njen nezakonski otrok pristojen, v tem slučaju torej k Vam.

Res je sicer, da dobi tak nezakonski otrok priimek po rodbinskem imenu matere iz dekliškega stanu, piše se tedaj nezakonski otrok vdove tako, kakor se je ista pisala pred poroko, a ta okolnost je pri presoji domovinstva otrokovega brez pomena.

345. Županstvo L.

Vprašanje: Ob občinski cesti, ki vodi iz L. v J., stoji mala jablana. Lansko leto jo je obral vsega sadja posestnik, ki ima tamkaj svoje njive in travnike. Ker nam ta sosed pri vsaki priliki v občinskih stvareh nagaja, bi ga radi ovadili zaradi tatvine. Ali moremo to še storiti? Ali ni dejanje že zastarano?

Odgovor:

Če je v resnici obral dotični posestnik sadje s tuje jablane, je to le tedaj tatvina, če se je zavedal, da jablana ni njegova. Če je pa mislil, da stoji jablana na njegovem oz. če je med občino in med njim sporno, na čegavem svetu da jablana stoji, to ni tatvina.

V slučaju tatvine dejanje še ni zastarano, kajti kaznivost malih tatvin zastara res že po preteku 6 mesecev, to pa velja le pod pogojem, če je tat škodo pred sodbo poravnal. Ker Vaš posestnik ni plačal občini, kolikor so obrana jabolka vredna, kaznivost njegovega dejanja še ni zastarana.

Ako pa dejanje po gorenji razlagi ni tatvina, boste morali stvar vrediti pred civilnim sodiščem.

346. Gospod F. C. v D.

Vprašanje: Naša društvena godba namerava svojo uniformo prenarediti. Sedaj ima čepice podobne onim finančne straže, naravnike pa slične onim ognje-gascev.

Ali bi smela imeti sedaj našitje tako kakor finančna straža s tem razločkom, da bodo pri nas na rudečem suknu, dočim so pri finančni straži na zelenem?

Odgovor:

Glede uniform velja pravilo, da ne smejo biti preveč podobne onim posameznih vojaških oddelkov ali pa onim javnih straž — (policijskih, orožniških, finančnih itd.)

Vaše godbe uniforma po našem mnenju po izpremembi na prvi pogled ne bo preveč podobna oni finančne straže, ker bodo zlasti rudeči naši takoj dali spoznati, da je to nekaj drugega.

V ostalem Vas pa opozarjamo, da morate itak prenarejeno uniformo predložiti deželni politični oblasti v odobrenje.

347. Županstvo L.

Vprašanje: Zoper neko odločbo notranjega ministrstva smo vložili pritožbo na upravno sodišče, kjer se ima vršiti razprava prihodnji mesec. Ali moramo k te

razpravi poslati svojega zastopnika? Ali nas zadenejo kake posledice, če ne bomo pri razpravi zastopani? Ali se ne bo smatralo, da smo pritožbo umaknili, če nas ne bo pri naroku?

O d g o v o r :

Iz Vašega dopisa posnamemo, da ste se pritožili zoper neko odločbo v šolskih stvareh, ki jo je odločilo v zadnji inštanci naučno in ne notranje ministerstvo. Nad deželnim šolskim svetom je — v naučnih ali šolskih stvareh — zadnja stopinja ministerstvo za uk in bogočastje.

Ni neobhodno potrebno, da bi morali svojega zastopnika k naroku poslati. Na vsak način pa je bolje, da ste zastopani kakor pa če niste, ker Vaš zastopnik bo v stanu dati upravnemu sodišču primernih pojasnil in pa odgovarjati zastopniku naučnega ministrstva, ki pride sigurno k razpravi.

Ne bo se smatralo, da ste pritožbo umaknili, če ne pridete k naroku. Če je Vaš zastopnik pritožbo temeljito napravil, se Vam ni bati, čeravno ne bo nikogar od Vas k sodišču.

348. G o s p o d F. P. v V.

V p r a š a n j e: Posestnik D. je še kot fant pred kakimi 8 leti z vasovanja domov gredeč z velikim kolom udaril po oknu, kjer je spala njegova nekdanja ljuba. Pri tem je razbil vse šipe in okno samo docela pokvaril. Med tem časom je D. prevzel posestvo in se poročil ter ima že več otrok.

Že takrat so ga imeli na sumu, da je on okno razbil, vendar mu tega niso mogli dokazati. Sedaj pa ga je izdal njegov tovariš, ki je šel takrat z njim. Državno pravdnstvo je vložilo proti posestniku D. obtožbo zaradi hudodelstva javne sile.

Vprašamo: Ali ni zaradi poteka 8 let dejanje postalo nekaznjivo? Kakšna kazen je za tako dejanje določena? Kako bi se dalo D-u pomagati?

O d g o v o r :

V Vašem slučaju je obtožen D. zaradi hudodelstva javne sile po § 85 črka b) kaz. zak. Po tej zakoniti določbi je kaznjiv kdor zlobno poškoduje tujo lastnino na tak način, da je s tem združena nevarnost za telesno zdravje. Visokost škode ni merodajna. Če je torej D. razbil okno, za katerim je ženska spala, je bila s tem združena nevarnost za njeno telesno zdravje.

Brez pomena je, če je bila ženska kaj poškodovana ali ne, zadosti je, če je bila dana možnost, da bi dobila kake poškodbe. Kakor že gori rečeno nima na kaznjivost vpliva tudi ne višina škode. V tem slučaju je bilo škode sicer kakih 6—8 kron, a na enak način bi bilo kaznjivo dejanje, če bi bil D. razbil samo eno šipo in napravil škode le za kakih 20 vinarjev.

Za to hudodelstvo je določena kazen težke ječe od enega do petih let, in zastara kaznjivost dejanja v 5 letih. Ker pa D. škode še ni poravnal, je državno pravdnstvo vložilo proti njemu obtožnico.

Gotovo bo pa D. oproščen, če še pred razpravo poravna vso škodo.

Na vsak način pa naj si najme za glavno razpravo zagovornika!

349. G o s p o d V. B. v L.

V p r a š a n j e: Poslal bi rad nekemu listu popravek, ker je nekaj neresničnih vesti o meni prinesel. Prosim navodil, kako tak popravek napraviti in poslati! Ali naj pošljem popravek na odgovornega urednika ali na naslov lista?

O d g o v o r :

Kot glavno načelo Vam bodi, da v popravku kolikor mogoče na kratko popravljate to, kar je list neresničnega o Vas prinesel. Zaradi tega je najbolje, če opustite vsako utemeljevanje svojih trditev in pa vsako polemiko z onim dopisom, ki ga popravljate.

Oblika popravka je sledeča :

•Uredništvu lista

v

Sklicujoč se na določbo § 19 tisk. zakona prosim, da v zakonitem času in v zakoniti obliki objavite naslednji popravek:«

To je uvod popravka!

Za tem slede neresnične vesti, ki jih je list prinesel, v taki obliki, da Vi trdite: »Ni res, da sem«. Kot odgovor na to naj pride potem: »Res pa je, da sem«. Tukaj pride torej prava vsebina Vašega popravka.

V pojasnilo, kako opuščajte vsak nepotreben dostavek naj Vam služi tale primera: List prinese o Vas neresnično vest, da ste se vdeležili političnega shoda v L. V. tem slučaju bi se glasila vsebina popravka:

»Ni res, da sem bil dne na političnem shodu v L., res pa je, da sem bil ta dan ob času shoda na potovanju v N.«

Napačen li bil po našem mnenju naslednji popravek:

»Ni res, da sem bil dne na političnem shodu v L., res pa je, da me Vaš dopisnik na tem shodu sploh videti ni mogel, ker me ta dan ni bilo v L., ampak sem bil ob času shoda na popotovanju v N.«

Vsak popravek naj se odpošlje priporočeno proti povratnem potrdilu t. j. pošta naj o oddaji priporočenega dopisa da potrdilo (recepis), razven tega pa naj se zahteva, da tudi uredništvo lista potrdi — prejem popravka. Dotično potrdilo Vam oskrbi pošta in Vam je tudi dostavi (povratno potrdilo).

Pristojbine za tako potrdilo je treba plačati sledeče: najprej navadno pristojbino 10 ali 20 vin., kakor se za vsako pismo plačuje po njegovi teži; za priporočeno pismo še 25 vin. povrhu in konečno za povratno potrdilo (Retour-Rezepisse) še 25 vin. Skupna pristojbina za tako pismo bi tedaj znašala 60 ali 70 vin.

Dalje je treba paziti pri pošiljanju popravkov, da se shrani doma natančen, dosloven prepis popravka, ker ta prepis sodišča pozneje po navadi zahtevajo, če se izgovarja urednik, da popravek ni bil pravilno napravljen. Na podlagi tega prepisa se potem sodišče prepriča, če je bil popravek pravilen ali ne.

Popravek mora list prinesiti na istem mestu in z istimi črkami, kakor prvotno, popravljano vest. Objava popravka se mora izvršiti najpozneje v drugi številki, ki izide potem ko je popravek došel na uredništvo.

Naslovite popravek najbolje na uredništvo lista samega, čeravno ne bi bilo nič napačnega, če ga naslovite na odgovornega urednika.

V Vašem slučaju ni neobhodno potrebno, da bi popravek po pošti pošiljali, ker pridete lahko v uredništvo, kjer oddaste popravek osebno. Uredništvo Vam mora pri osebni izročitvi popravka napraviti na Vašo zahtevo potrdilo, da ste popravek prinesli. To Vam nadomestuje poštno potrdilo.

Razne vesti.

Vodovod v Kranju. V svoji seji dne 22. maja t. l. je deželni odbor kranjski storil odločilni korak za napravo velikega vodovoda za Kranj in okolico. Oddal je namreč tvrdkama Bacher v Beljaku in Janesch & Schnell na Dunaju zgradbo tega velikega dela. Tvrdba Bacher ima dobaviti vse cevi, armature in montažo, izkoplje jarke, izvrši vožnje, mostič čez Kokro in napravo korit. Ta dela so proračunjena na 438.577 K. Druga tvrdka Janesch & Schnell izvrši oba reservoirja, zajetje studencev in nekatera manjša dela med studencem in reservoirjem v Tupaličah. Ta dela so proračunjena na 95.015 K. Za premostenje se porabi državni most čez Kokro. V tem slučaju bi bil skupni popust obeh tvrdk 4.714 K 43 vin. Ker je torej vsota, za katero se je oddalo delo, znatno nižja od najvišjega zneska, katerega je določil deželni odbor, namreč 620.000 K, se bodo primerno znižali dohodki države, dežele in prizadetih občin. Kranj plača potemtakem le 107.600 K namesto 127.091 K, kmetske občine pa 49.863 kron namesto 58.909 kron. Z zgradbo se prične takoj, v mestu Kranju bodo pili vodo iz Čemšenika najbrž že to zimo. Vsa naprava mora biti izvršena v dveh letih.

Velikansko državno tiskovno podjetje. C. kr. dvorna in državna tiskarna proračunava za leto 1908 6,973.200 K dohodkov in 6,673.200 K izdatkov. Torej bi bilo čistega dohodka 300.000 K. Morda vstrežemo svojim naročnikom, ako jim podamo o tej točki nekoliko podrobnejši pregled. Osebni dohodki uradnikov in uslužbencev 300.404 K, hlevi in plače 2,864.936 K. Odškodnine pomoči za prometno in prodajalno osebje 16.000 K. Stroški za koleke, črke in matrice 140.000 K. Papir 1,400.000 K. Stroški za material 195.000 K. Električni tok za motorje 51.000 K. Plin 11.000 K. Voznine 11.000 K. Poprava strojev 33.000 K. Založni in prodajalni stroški 511.000 K. Vračljiva predplačila 160.000 K. Razni drugi stroški prometa 46.000 kron. Uprava: Plače 104.803 K. Plače začasnih pisarniških in manipulančnih oseb 60.700 K. Začasnih slug 7300 K. Plače pomočnikom 4000 K. Pisarniške in manipulančne potrebščine 7500 K. Razni stroški 100 K. Skupni izdatki: Nakup inventarja 120.000 K, poprave inventarja 20.000 K, za muzej in knjižnice 3000 K, ohranjenje poslopij in hišne potrebščine 50.000 K, naročnina telefona 2440 K, kurjava 33.000 K, razsvetljava 53.000 K, najemnina 14.008 K. Livreja za slugo 1159 K. Diete in vožni stroški 3000 K. Bolniška blagajna in zavarovanje proti nezgodam 38.800 K, zavarovanje proti požaru 5350 K, razna nadomestila 100 K. Skupaj torej rednih stroškov 6,273.200 K. Izredni izdatki: Stavbarstvo 400.000 K, cela svota torej 6,673.200 K. Pokritje (dohodki): Skupilo za izdelke: a) splošnih izdelkov 4,486.000 K, b) kreditnih izdelkov 1,587.000 K, založnih in prodajalnih sprejemkov 700.000 K. Skupiček za nerabni inventar 6000 K, povrnjeni predplačilni stroški

160.000 K, razni stroški 33.000 K, razna nadomestila 1200 K. Svota dohodkov 6,973.200 K. — Dohodki: 6,973.200 K, stroški 6,673.200 K, ostanek 300.000 K.

Starostno zavarovanje. Kakor znano je vlada, kar se tiče starostnega zavarovanja, tozadevni načrt izdelala v glavnih potezah že pred nekaj leti, pa samo za industrijsko delavstvo. K rentam hoče država prispevati z 90 mil. na leto in sicer brez protiobveznosti od strani zavarovancev. Zdaj pa mora vlada resno misliti na to, da svoj načrt razširi tudi na poljske delavce, na male samostojne podjetnike, obrtnike in kmete. Načrt vlade je sledeči:

Kdor zasluži na mesec po 20 K, dobi po 10 letih zavarovalne rente 130 K, po 20 letih 140 K, po 30 l. 150 K, po 40 letih 160 K. Kdor zasluži 40 do 60 K, dobil bo po 10 letih 160 K, po 20 letih 190, po 30 letih 210, po 40 letih 230 K. Kdor zasluži 40 do 60 K dobi po 10 letih 210 K, po 20 letih 240, po 30 letih 270, po 40 letih 300 K. Kdo zasluži 60 do 100 K na mesec, ima pravico na sledeče rente: po 10 letih 350, po 20 letih 290, po 30 letih 330, po 40 letih 370. Kdor ima 100 do 150 K na mesec, dobi po 10 letih 290 K, po 20 letih 340, po 30 letih 390, po 40 letih 440 K rente. Kdor zasluži nad 150 K, ima pravico do rente: po 10 letih 330, po 20 letih 390, po 30 letih 450, po 40 letih 510 K. K temu bi morala prispevati delavec in delodajavec. Poljedelskih in gozdnih delavcev je 2 in pol milijona. Vseh, ki bi se morali zavarovati, bi torej bilo 6 milijonov. Letni prispevek delavcev bi iznašal 100 milijonov K. (Preje je bil proračunan na 41 milijonov.) Seveda od začetka bo državni prispevek znašal samo 2 do 4 milijone in bi do navedene vsote narastele šele po 35 letih.

Koliko stanejo vojne. Koliko krvi in denarja so požrle vojne v prošlem stoletju, naj pokažejo sledeče številke. Napoleonove vojne so požrle 1 milijon 900 tisoč ljudi ter 30.200 milijonov kron; rusko-turška 120.000 ljudi in 480 milijonov kron; špansko-portugalska vojna (l. 1830—40) 160.000 ljudi in 910 milijonov kron; francosko-alžirska vojna 110.000 ljudi in 910 milijonov kron; boji in vstanki leta 1848 in 49 so stali 60.000 ljudi in 2400 milijonov kron; krimska vojna (l. 1854—56) 485.000 ljudi in 7320 milijonov kron; francosko-laško-avstrijska vojna (l. 1859) 63.600 ljudi in 17.000 milijonov kron; ameriška meščanska vojna (l. 1863—65) 656.000 ljudi in 17.000 milijonov kron; prusko-avstrijska vojska (1866) 51.000 ljudi in 4800 milijonov kron; francosko-meksikanska vojna (1866) 65.000 ljudi in 360 milijonov kron; braziljansko-paraguajska vojna 530.000 ljudi in 1150 milijonov K; nemško-francoska vojna (1870—71) 290.000 ljudi in 7580 milijonov kron; rusko-turška vojna (1876—77) 180.000 ljudi in 4560 milijonov kron. V kratkem času 75 let je torej žrtvovalo človeštvo na oltar moloha 4 milijone 670.000 ljudi in 74 milijard 460 milijonov kron. (Vsaka milijarda je tisoč milijonov.) Ali to število še ni pravo, kajti manjkajo še številke za avstrijsko-ogrsko vojno, za nemško-dansko, za bosensko

okupacijo, srbsko-bolgarsko, grško-turško in razne afrikanse in azijske vojne. Ako bi bila ta vsota vsa v srebrnih kronah, bi iznašala njena teža 372 milijonov 300 tisoč kilogramov, in da bi se ta teža odpravila po železnici, bi bilo treba vlaka z 38.230 vozovi, ki bi zavzeli dolžino 186 kilometrov — od Ljubljane do Špiffelda.

Pridelek in uporaba masla na vsem svetu. Po poročilu francoskega strokovnjaškega časopisa, pridobljenih na temelju uradne statistike, se nahaja sedaj v deželah, kjer se vkvarjajo s pridelovanjem masla namreč v Evropi, severni Ameriki in Avstraliji sedaj približno 64 milijonov krav, ki dajejo na leto povprečno 2.560.000 ton masla in sira, kar tvori ceno 9 in pol milijarde frankov. Združene države severne Amerike imajo največ krav, namreč 16 milijonov, katere dajejo 610.000 ton masla. Rusija, ki ima 10 mil. krav, prideluje 350.000 ton masla. Nemčija ga prideluje od 9 mil. krav 300.000 ton, Avstrija od 6 mil. krav 170.000 ton, Francija od števila 5 mil. krav 200.000 ton. Angleška prideluje od 4 mil. krav toliko masla kakor Francija. Tičeč se uporabe masla, stoji Angleška na prvem mestu, ondí ga pripada na enega prebivalca 14 kg, na leto. V Avstraliji le 12 kg, v Belgiji 11,5 kg, na Švicarskem in v Kanadi 11 kg, na Danskem 10 kg, na Švedskem in v Združenih državah 9 kg, v Franciji 8 kg, na Portugalskem, Španskem in na Laškem pa upada uporaba masla celo na 3 kg. Uporaba masla se je zvišala zlasti v Franciji, Angliji, Nemčiji in na Švicarskem.

Izvoz sadja na Štajerskem. V desetletju 1896 do 1905 se je prodalo iz vsega Štajerskega v druge dežele svežega sadja 2 in pol mil. q za skupni znesek 31 in pol mil. kron. Samo slovenski Spodnji Štajer je izvozil 1 mil. q za 12 mil. kron. Tu pa niso vštete ogromne množine sadja, ki se je porabilo in včasih naravnost potratilo za napravo mošta, ki se ga je pustilo segniti ali se ga je pokladalo svinjam, nadalje prodaja posušenega sadja, jabolčnika in hruševca, žganja itd., nadalje ono sadje, kar se ga je z ladjami in vozovi zvozilo na Ogrsko in drugam: kratkomalo, na sloven. Spodnjem Štajerju pridelajo skoraj polovico vsega štajerskega sadnega pridelka.

Književnost.

Dr. Ed. Volčič v Novem mestu (Kranjsko) je uredil ter se dobivajo pri njem in pri vseh knjigotržcih sledeče pravne knjige:

1. **Civilnopravni zakoni.** (IV. zv. Pravnikove zbirke) z obširnim slovenskim in hrvatskim stvarnim kazalom, obsegajoči XII. in 909 strani. 1906. V platno vezana knjiga K 8.—

2. **Odvetniška tarifa;** določila o rabi hrvatskega in slovenskega jezika pred sodišči; sodne pristojbine s stvarnim kazalom, (20 tabel). 1906. Broširano K 1:80.

3. **Zakon o javnih knjigah,** zemljiških itd. (V. zv. Pravnikove zbirke z vsemi predpisi, ki so z njimi v zvezi, s stvarnim kazalom v hrvatskem in slovenskem jeziku, z vzorci knjižnih prošenj in vpisov. 1908. Knjiga v 2 delih, skup 618 strani. Mehko vezana knjiga K 5:60. Popolno v platno vezana K 6.—

4. **Vzgleđi predlogov, sklepov in vpisov** za zemljiško knjigo; dotična kolkovina in vpisnina. Ponatis iz knjige pod točko 3. Broširano K 1.—

5. **Kolkovina in vpisnina** pri zemljiški knjigi. Tabela na močnem papirju, obesek za na steno. Cena 60 vin.

Dalje od „Poljudne pravne knjižnice“, ki jo izdaja društvo „Pravnik“:

Zvezek I. **Zakon o dovoljevanju poti za silo,** s pojasnili in vzorcem prošnje. 1907. Mehko vezano K —40.

Zvezek II. in III. **Predpisi o železniških in rudniških knjigah.** 1908. Cena mehko vezani knjižici K —80.

Zvezek IV. in V. **Pristojbinske olajšave ob konverziji terjatev.** 1908. Knjiga potrebna posebno posojilnicam in denarnim zavodom sploh. Mehko vezana knjiga K —80.

Zvezek VI.—X. **Predpisi o razdelbi in uredbi ter o zložbi zemljišč.** 1908. Mehko vezano K 2.—

Pripravlja se: Zvezek XI. in XII. **Predpisi o poljski okvari.** 1908. Mehko vezano K —80.

Ako ni dogovorjeno drugače, se pošiljajo knjige s pošto proti poštnemu povzetju, tako, da se k navedenim cenam priračunijo le resnični in poštni izdatki, pri naročilih do 2 K je najceneje, ako se pošlje naprej kupnina in 10 vinarjev poštnine v gotovini ali poštnih znamkah.

Preiskovanje in plačevanje mleka po tolščobi. Spisal Jakob Legvart, mlekarski konzulent c. kr. deželne vlade kranjske. Ljubljana 1908. Založila „Mlekarska zveza“. Cena K 1:20. — Tako je naslov knjižici, katero je izdal gosp. Jakob Legvart, ki je našim kmetom že znan po svojem „koledarju za kmetovalca“. Gosp. pisatelj je s tem delom gotovo močno ustregel mnogim našim mlekarnam, ki bi bile — vsaj nekatere — rajše plačevale zadrušnikom mleko po njega tolščobi, nego po litrih ali po teži. Toda pomanjkanje izurjenih poslovodij in s proračunavanjem združeno delo jih je odvrčalo, da niso mleka plačevale tako, kakor bi se pravzaprav moralo. Temu nedostatku se je sedaj po hvalevredni vnemi g. pisatelja odpomoglo; v knjižici so obsežene namreč tako pregledne tabele, da je vse tozadevno delo močno okrajšano in računi zelo olajšani. Pred tabelami podaja g. pisatelj kratek navod, kako je jemati preizkušnje mleka, kako je mleko preizkušati z ozirom na njegovo tolščobo in kako je preračunavati cene mleka za vsakega posameznika. Upamo, da bo knjižica našla pri mlekarnah in pri vseh, ki se zanimajo za to važno panogo našega narodnega gospodarstva, mnogo prijateljev.